

סchorה שנספסלה לשיווק עקב צו של משרד הבריאות

הרבי יהודה זולדן

ב. חビעה שנייה	פתיחה
1. טענות התובע	א. חビעה ראשונה
2. טענות הנتابעים	1. העובדות המוסכמות
3. נושא הדיון ההלכתי	2. טענות התובע
4. מעמדם של הנتابעים – מתחומים או קונים ?	3. טענות הנتابעים
5. האם הסchorה הייתה שייכת לנتابעים ?	4. נושא הדיון ההלכתי
6. האחריות על סchorה שהתקללה אצל הකונה	5. ביטול עסקה עקב הפקעת הבעלות על הסchorה
7. אחריות הקונה כسؤال	6. ביטול עסקה עקב החלטה שלטונית חוקית
8. החובה לפשר	7. אחריות צד שלישי להוצאה cazzo
9. סיכום	8. אחריות על סchorה שהתקללה לאחר שנקנתה
	9. סchorה המיועדת לשיווק
	10. פסק הדין

פתיחה

במאמר שלפנינו מובאים שני פסקי-דין בסכסוך שבין קלאי וחברת השיווק של התוצרת. לאחר מין שעשתה החברה נמצא שהتوزורת החקלאית (חסה) מוקוללת. לטענת החברה פגם זה נובע מכך שהتوزורת הייתה פגומה במהלך הגידול ועל כן לטענתה היא אינה צריכה לשלם על הסchorה. התובע טוען לעומת זאת שعينים בקטיפ גרמו לקלוקול, והדבר נמצא באחריות החברה. לאחר שניתן פסק-דין ראשון ובו כתבה חברת השיווק, שב התובע מהתביעה.

* הרבי יהודה זולדן, מכון לב. פסק-דין שנייתן בבית הדין לממוןויות שע"י המועצה הדרתית חוף עזה ת"ז.

א. תביעה ראשונה

1. העובדות המוסכמוות

התובע גידל חסה עבור חברת שיווק (להלן, הנتابעים). בתחילת הגידול ראה התובע פגש בחסה ורצה לעורקה, ואף על פי כן התבקש על ידי הנتابעים להמשיך בגידול, מתוך הנחה שנייתן יהיה להתגבר על הפגם, ולשווק את הסchorah. נעשה ביקורת יומית על ידי הנتابעים. בכ"ג באיר תשנ"ח (19.5.98) כשהגע הזמן לקטוף את החסה, קיבל הנتابעים צו סגירה ממשרד הבריאות בשל חשד לליקויים שלא קשורים לגידולו של התובע.

הליקוי שבגינו הוטל הצו היה מציאות כמות גדולה מדי של חומרי הדברה המסוכנים לציבור, בסchorah של מגדים אחרים ששווקה על ידי הנتابעים. התובע המשיך בגידול החסה גם בזמן שהחברה השיווק הייתה סגורה, ונציגי החברה אף הגיעו לביקורת במסקנות הגידול. ביום חמישי ג' בסיוון תשנ"ח (28.5.98) לאחר ביקורת נוספת שבה נמצאה הסchorah ראוייה לשיווק, סוכם בין הצדדים לקטוף את הגידול ולאחר מכן בקירותו.

מבחן רשמי החברה הייתה עדין סגורה, אך הצדדים הניחו שתוך מספר ימים יוסר צו הסגירה, ואכן ביום שלישי ח' בסיוון תשנ"ח (2.6.98) הוסר הצו. הסchorah שהתה בקירותו מיום חמישי בלילה עד יום שני בקירותו, וזאת בשל העבודה שבימים הללו – שישי, שבת, וחג השבעות שהיה ביום א' – לא עבדים. הסchorah אוחסנה בתרוך דולבים (=ארוגי אחסון גדולים מאוד מפלסטיק קשיח. מטר ועשרות גובהם, אורך ורוחבם, כך שנitin להכנס בהם כמויות גדולות של חסות זו על זו), ולא בתוך ארוגי קרтон או שקיות. במינו הסchorah נמצא שرك חמישית מהכממות ראוייה לשיווק, ואילו בשאר היבול של ריקבון מסרים, שגרם לפסול אוטו משיווק.

2. טענות התובע

התביעה: דרישת תשלום עבור כל הוצאות, זאת מהנימוקים הבאים:
הссchorah נמצאה ראוייה לשיווק כבר בכ"ג באיר תשנ"ח (19.5.98). כל איחור בקטיף מזכיר את ימיה של החסה. הצו לסגירת החברה איןנו מעוניינו של התובע והוא אינו צריך להפסיק בגלל.

גם לאחר איחור של 9 ימים בקטיף, מאז הועז צו הסגירה לחברת, נמצאה הסchorah ראוייה לשיווק, שהרי אם לא כן לא היו הנتابעים מסכימים לקטוף אותה. אחסון הסchorah במרקם בדולבים, הוא אחסון גרווע, וזה מה שגרם להרס הסchorah. לו הייתה הסchorah מאוחסנת בקירות בתוך ארוגי קרטון או بشקיות, מצבה היה טוב יותר. כמו כן נטענה טענה עקרונית: מאז שהסכימו הנتابעים שהссchorah ראוייה לשיווק וקטפו אותה, האחריות עוברת אליהם, ועליהם לשאת בנזק.

3. טענות הנتابעים

אין הם צריכים לשלם עבור הסחורה שהתקללה, זאת מהנימוקים הבאים: בעקבות הצו לסגור את החברה, اي אפשר היה לשוק סחורה. החברה מורכבת ממספר גורמים – המגדלים, המוביילים, הפקחים ועוד, וכשישנה בעיה שבגללה לא ניתן לשוק, אז כל הגורמים הללו, נושאים בהפסד. כמו כן מסתבר שהתקלה שהביאה לצו הסגירה הייתה של מספר לא קטן של מגדלים, אם כי היא לא נשתה בזדון. החלטה לקטוף את הגידול כשהצוו עמד בתוקפו, נבעה מתוך רצון להציג את הסחורה וכי לשוקה. לשם כך במיוחד הובאו הדולבים. הריקבון שהתגלה בסחורה לא היה בשל האחסון במקור, והראיה שסחורה של מגדל אחר הייתה במקור באותו ימים ואחר כך שווקה ללא בעיות. גם האחסון בדולבים לא גרם לריקבון בסחורה: הריקבון נבע מליקויו שהייתה בסחורה מלכתחילה. למורת הניטין להציג את הסחורה ולשווקה, הסתר שבעל זאת כל הסחורה, חוץ מחמשית, לא רואיה לשיווק. לאחר סקירת המשכת העובדיות וטענות הצדדים נפנה לדין ההלכתי.

4. נושאי הדיון ההלכתי

הדיון ההלכתי עוסק בשאלות הבאות:

מי נושא באחריות לנזק של ביטול עסקה בצו שלטוני – המוכר או הקונה?
האם המגדלים שבಗנים הוציאו צו הסגירה אחרים לנזק שנגרם לחקלאים האחרים?
מי נושא באחריות לსחורה שנמצאה מקוללת לאחר הקניה – המוכר או הקונה?

5. ביטול עסקה עקב הפקעת הבעלות על הסחורה

צו הסגירה שהוציאו משרד הבריאות נגד חברות הנتابעים התבסס על חשד לשימוש יתר בחומרם הדברה מסוכנים לציבור. ביקורת זו של משרד הבריאות היא הכרחית ומטרתה לשמר על שלום הציבור. עליה אףה השאלה, מי נושא באחריות כشمיקח לא יוצא לפועל בשל הטעבות השלטוניות?

הרמב"ם פוסק:

כל המוכר קרקע או עבר או שאר מטללין הרי זה חייב באחריותן. כיצד? אם הוציאו המיקח מיד הלוקח מחמת המוכר חזר הלוקח ונוטל כל הדברים שנtan, מן המוכר. שהרי נלקח המיקח מחמתו... במה דברים אמורים? **בשהוציאו המיקח מיד הלוקח בית דין של ישראל.** כגון שהוא המיקח מטללין והוא גנובין או גזולין או שהיה הקרקע הקרקע גזולה, או שבא בעל חוב של מוכר וטרפה מיד הלוקח והכל בבית דין של ישראל. אבל אם הגוי הוא שהוציא המיקח מיד הלוקח בין דין המליך בין בערכאות שלhn אין המוכר חייב באחריותו. **ואע"פ שהגוי טוען שהמוכר גנב חפץ זה**

הרמב"ם כותב שם אדם מכיררכוש, והתברר שהוא רכוש גנוב או שהוא משועבד לחוב של המוכר, הרי שהמוכר צריך לפוצות את הקונה ולהשיב לו את כספו. אולם, אם הרכוש נלקח מהokane בעקבות "דין המילר" או "ערכאות שלחן" – המוכר פטור. כך נפסק גם בשולחן ערוך.²

מהאמור בהלכה זו עולה שם מיקח לא יצא לפועל בשל הוראת בית-דין של ישראל, האחריות היא על המוכר, והוא נושא בהפסד. אמנם ישם שלושה הבדלים בין המקרה שלפנינו לבין דברי הרמב"ם:

א) במקורה שלפנינו כלל לא התבצע מיקח. אמנם הייתה הסכמה עקרונית של הנתבים
לקנות את הסחורה, אחרי שנמצאה ראייה לשיווק, אך בפועל היא לא נקבעה עדין, ולא
נעשה מעשה קניין מצד הנתבים. הרמב"ם בהלכה זו עוסק במקרה שהתבטל המיקח,
לאחר שכבר נעשתה פעולות קניין מחייבת מצד הקונה.

ב) בהלכת הרמב"ם מדובר בסחורה גנובה שמעירק לא להיה יכול המוכר למוכרה, מאחר שהוא אינו הבעלים, או שמדובר בסחורה משועבדת, שאמנם נמצאת בבעלותו של המוכר, אלא שבבעל החוב יכול לחייב אותה מהකונה, אם המוכר לא יפרע לו את החוב.

הගרי"ז סולבייצ'יק³ מוציא שהמכנה המשותף לדוגמאות אלו הוא, שב לו זמן שהמכר לא ה证实 מסיבות כלשהן והגורם לכך הוא המוכר, בין בצורה ישירה או עקיפה, או כי המכר ה证实 מעיקרו, והאחריות מוטלת על המוכר. אך במקרה שלפנינו, לא המוכר גרם לסתירות ה证实 מהרתו.

ג) במקרה דין לא מודובר בצו שנתיין על ידי בית-דין של ישראל, והוא דומה יותר למאה שכחוב הרמב"ם שהמיקח לא יצא לפועל בשל "דין המלך". אולם, יש להעיר שהרמב"ם עוסק במקרה של מלך גוי,ANO דנים במלך יהודי שביטול את המיקח, וליתר דיוק, בזרוע של ממשלה ישראל.

6. ביטול עסקה עקב החלטה שלטונית חוקית

על דברי הרמב"ם שכותב שם לcko להקונה את הרכוש על פי "דין המלך" הוא אינו זכאי לדעתו של המוכר פטור, הלא "דיןא דמלכותא – דיןא", בין אם לפיצויו שאל הכספי משנה.⁵

1. רמב"ם מכירה יט, ג-ד.

2. **שולחן ערוך חו"מ רכה, א-ב**, מקור דבריהם הוא בסוגיות הגמרא בבא בתרא מה,א.

3. חידושי הגרייז על הרמן

4. לא נסוקכאן בהשווות שבין תוקפו של דין מלך לבין תוקפו של שלטון אחר שאיננו מלכוני. בעניין זה עסקו רבים ובהרחבה בבה, והמתknנה היא גם לזרות השליטון הנהוגה במדינת ישראל יש תוקף מצד דין ואדם כלכלה דין, על בסיס הנחה זוណ גם בענייננו.

בשפט משנה מכירה יט, ד. 5

⁶ בר נספח להלבה ברמא"ם נזילה ואבידה ה- יא, ובשולחו ערבו חר"מ שפטן.

המלך גוי ובין אם המלך ישראלי? והוא מתרץ שאכן יש להניח שהצדדים קבעו מראש שהМОOCR יישא באחריות אם המיקח יתבטל, רק בבית-דין של ישראל.⁷

הטמ"ע⁸ כתוב שדין המלך הוא דין, כשהדבר נעשה מצד חוקי המלכות, כגון מסים וכדומה, אך אם נעשה הדיון על פי עדים גויים, יש לחושש שהם משלקרים, והМОOCR אינו אשם בביטול ופטור מאחריות. אכן "זה אם מביא עדים ישראלים – חייב המוכר, זהה אילו אתה (=אם היה מגיע) לבית דין ישראל גם כן היה טורף".⁹

המעשה רוקח¹⁰ כתוב אף הוא שדין דמלכות הוא רק בדברים הנהוגים מצד חוקי המלכות אבל לא בדינם שבין אדם לחברו. בעקבות זאת, החתום סופר¹¹ כתוב שאילו דהרבמ"ם גם אם יהיה התובע ישראל והעדים ישראלים, בכל זאת יהיה נחשב כאילו שהדבר נידון בפני גויים.

מדוברים אלו עליה, האם הוראה זו מקורה ב"חוקי המלכות" בין אם המלך ישראל או גוי, או שהיא בעלת תוקף, והנושא באחריות, הוא המוכר. במקרה שלפניו אכן מדובר בהוראה של משרד ממשלתי שממלא את תפקידו כאחראי לשлом הציבור. בטחון הציבור ובריאותו הם חלק מתפקידו השלטוני, ועל דברים מסווג זה נאמר הכלל "דין דמלכות – דין", וכדברי הרמן:¹² "לא אמרין דין דמלכות – דין אלא בדבר שהוא לתקנת בני

המדינה".¹¹

יתר על כן, מסתבר שגם אם הדבר היה נידון בפני בית דין של ישראל, התוצאה הייתה אותה תוצאה, שהרי מענו שחייבים תקנו תקנות רבות שעוניים דאגה לבריאות הציבור כגון: הרחיקת זבלים וגורמי ריח רע מהישוב, מניעת זיהום אויר שבפסולת, מניעת רעש סביבתי, הרחיקת עשן, איסור זיהום מקורות מים ועוד.¹²

במקרה שלפניו, היה חשש שבתחורה המשווקת על ידי חברת הנتابעים, יש חומרה הדברה שמסכנים את הציבור, על כן נקט משרד הבריאות בצעד המתבקש בהתאם לחובת האחריות המוטלת עליו, והוציא צו סגירה לחברת הנتابעים עד אשר יתברר הדברה. כיון שנמנגנים רבים קשורים לחברת הנتابעים, משרד הבריאות לא יכול להבהיר, בשל ראשוני, אצל מי מהחקלאים ישנה בעיה, ולכן הוא הוציא צו סגירה לחברה כולה. מצו זה סובללים רבים וביניהם אף כאלו שאינם מגדלי יrokes כמו נהגי המשאיות, הפקחים, וכן נגע שמה הטוב של החברה. זהו המחיר שנדרש מכל מי שקשרו לחברה כלשהי.

7. סמ"ע חז"מ רב"ה, ז-ז.

8. כך כתוב גם נתיבות המשפט שם חדשניים אותן ה. חידוש זה הנמצא כבר בריטב"א בבא בתרא מה, א, ד"הawai. ואכן גם הכספי משנה הניל, מסכים שאם בדיין ישראל היו מוציאים מהקונה, או המוכר חייב. כך גם כתוב בשו"ת הרדב"ז א, תשג.

9. מעשה רוקח על רמב"ם מכירה יט, ד.

10. חדשני חתום סופר בבא בתרא מה, א, ד"ה מכרין.

11. שלוחן ערוך חז"מ שטט, יא. עיין בדברי הרוב יוסף כהן, בצומת התורה והמדינה א, עמ' 43, שהמחויבות של השלטון לתקן העולם כוללת בתוכה גם שמירה על ענייני הבריאות.

12. עניינים אלו מרכזים ברובם בגמר בא במא פב, ב; בא בתרא כד-כה, א; רמב"ם שכנים י, א-ה.

כיוון שכך, על פי האמור ברמב"ם ובשו"ע, הנושא באחריות הוא המוכר. הדברים אמורים בודאי במקרה שלפנינו שלא היה מיקח, אלא רק התחבירות עקרונית. אולם, גם אילו נעשה מעשה קניין, האחריות הייתה של המוכר והוא היה נושא בהפסד, כיוון שזו מושך הบรיאות הוצאה בדי.

7. אחריות צד שלישי להזאת החזו

אמנם, היה מקום לשקל הגשת תביעה מצידו של המושא נגד אותם חקלאים שבגללן הוצא צו סגירה, שהרי אין זה נכון להגדיר את צו הסגירה של משרד הבריאות כגזרת מלך שאי אפשר לשלוט בה. מדובר על צו סגירה שבא בשל חדש, שמדוברים מסוימים לא נהגו כראוי וכנדרש במה שקשרו לריסוס והדרכה, ומשום כך גרם הפסד לסchorah שלא נקטפה ביום בו הוצא צו הסגירה.

יתר על כן, גם בחוזה שנחתם בין המגדלים לנتابעים, נזכר, בסעיף 9, שככל בעיה במוצר של חקלאי מסוים עלולה לפגוע בשאר המוצרים של הנتابעים, ולגורום לנזק כספי ומڪצועי ישיר ועקיף לנتابעים ולסוכניהם. ועל כן בהמשך הסעיף נאמר שככל נזק שייגרם לחברה ולగורמים הקשורים עימها בגין פעולה כלשהו של החקלאי "לרבות עבירה על תקנות חוקיות וואו מקצועיות וואו כשרות כלשהן – ישולמו על ידי החקלאי". עוד נאמר בהמשך הסעיף: "החברה תשמור על זכויות חקלאי שייעמוד בכל הנדרש ממנו באופן רציף ומתמיד כל שבוע ושבוע".

לפי האמור בחוזה, אותם חקלאים שבגללן נטקרה החברה עריכים לשלם ולפצות את כל מי שנזוק, ועל הנتابעים לדאוג לשמירת זכויותיהם של אותם חקלאים שריסטו נכוון וכנדרש. במהלך הדיון טען נציג החברה הנتابעת שאין כאן אשימים מוגדרים בלי פרט מדוע. גם התובע לא טען אחרת, ומדוברים ניתנים למود שאין את מי להאשים, וממילא חזר ההפסד לתובע.

אילו היו נמצאים המגדלים שאשימים בכך שהוציא לנتابעים צו סגירה, והתובע היה מעלה תביעה כנגד המגדלים, או כנגד הנتابעים שיתבעו מאותם מגדלים פיצוי עבור הנזק שנגרם לחברה, כדי לפצותו אותו, היינו עריכים לדון בגדרי גרמא בנזקין. באופן עקרוני דין גרמא פוטר את המזיק מתשולם, אלא אם כן התובע היה מוכיח, שאותם מגדלים עשו זאת בכוונה תחילה כדי לפגוע בגידוליו ולהזיק לו, דבר שלא מסתבר, מאחר שהשם הרע יעצה על כל החברה והמגדלים שלה ולא על מגדל מסוים, וממילא המגדלים האשימים היו נפגעים מכך בעצמם.

מכל מקום כיוון שבמהלך הדיון הוסכם על ידי הצדדים שלא ניתן להאשים מגדלים מוגדרים, יש לירות בצו הסגירה שניתן על ידי משרד הבריאות קיום "דין המלך", ואו הנושא בהפסד הוא המוכר.

לסיום, טענת התובע לחייב את הנتابעים בגין אחריותם לנטירת החברה, נדחית בעקבות צו הסגירה שניתן על ידי משרד הבריאות, האחריות היא על התובע ועליו לשאת בהפסד, ולא הנتابעים.

8. אחוריות על סחרה שהתקללה לאחר שנקנעה

הסחרה נקטפה עוד לפני שהוטר צו הסגירה מהנתבים. באופן רשמי, על פי צו הסגירה, היה אסור לנتابים לעשות שום פעולה. אם הם לא היו קוטפים את הסחרה, הינו נשאים באורו מעמד שבו הסתיים הפרק הקודם – והמודר בלבד, היה נושא באחריות.

אולם, כיוון שהסחרה נקטפה למטרות צו הסגירה, יש מקום לדין נוסף, מתיוך הנחה שקייפ הסחרה הוא מעשה קניין שבו עוברת הבעלות על הסחרה מהותבעת לנتابים. אם כך, יש לדון בשאלת, מה הדין כאשר נקנעה סחרה שנמצאה טובה בשעת הקניה, ואחר זמן קצר נמצאה פגומה ולא ראוי לשיווק.

באופן עקרוני, סחרה מסווג כזו ונארת ראוייה לשיווק אף אחרי שאוחסנה בקירור במשך שלושה ימים. אלא שلتעננת התובע הסחרה נפגמה בשל האחסון הלקוי בדולבים. ולטענת הנتابים הפגמים בתחילת הגידול פגעו בסחרה והדבר התגלה עוד במהלך האחסון, כך שבעצם הם קנו סחרה פגומה. לטענם, אם הסחרה הייתה ראוייה לשיווק מלכתחילה, גם אחסון בדולבים לא היה צריך לפגוע בה.

בבירור שנעשה עם חוקאים אחרים שמדובר סחרה דומה הסתבר, שסחרה כזו לפחות ב坌אים ומחלות, שומרת על איכותה בקירור בין אםАОוחסנה בשיקיות ובין אםAOוחסנה ארגז קרטון או בתוך דולבים. ולהיפך, יש שטענו שהאחסון בקירור בתוך דולבים טוב יותר מבתו בשיקיות, מאשר שכורה זו סופגת החסה אויר קר יותר, שהרי אם החסה נארזה בשיקית או בארגז קרטון היא עצמה יותר לקירור.

ובכל אופן, הכל הסכימו שגם המודר עבד במצב תקין, יש לתלות את הפגם בסחרה, ולא בצורת האחסנה בקירור. גם אם בעת הקטיף הסחרה נמצאה ראוייה לשיווק, קורה שמהלה או פגם מסוים אחר, מתגללה רק אחר כך.

השאלת העומדת בפנינו היא מה הדין בתוצאת חקלאית שנקנעה, ולאחר הקניה הסתרב שיש בה פגם שהיה בה כבר בעת הגידול. האם כיוון שנעשה כבר מוקח, הפסיד הקונה כי הפגם נוצר ברשותו, או שזו אחוריות המודר למטרות שהוא כבר מכר את הסחרה, ועל המודר לשאת באחריות?

בעניין זה נאמר במשנה:

מכר לו חיטין יפות ונמצאו רעות, הלוקח יכול לחזור בו.¹³

וכך פסקו הרמב"ם¹⁴ והשולחן ערוך.¹⁵

הרשב"ם¹⁶ הסביר שהקונה יכול לחזור בו, שהרי המודר הטעה אותו ולא היה בדעתו של הקונה לקנות חיטים רעות. הסמ"ע¹⁷ הוסיף שאנשים מקפידים ומדקדקים לקנות דוקא

.13. בבא בתרא פ,ב.

.14. רמב"ם מכירה ז, א.

.15. שולchan ערוך חוז"מ רלג, א.

.16. רש"ב"ם בבא בתרא פ,ב, ד"ה מכר.

.17. סמ"ע רלג, ב.

חיטים יפות ואפלו בירקן, מknיות חיטים רעות בזול. המגיד משנה¹⁸ בותב שמהיטים יפות לחיטים רעות, בגל השונה, הרי זה שינוי מחוץ לחוף, שאם רצה המתנה לחזר בו ולבטל מיקחו, רשאי. באופן כללי ניתן לומר שكونה רצחה מיקח שלם, ואם ידוע שהוא מקפיד, או המייח בטל.¹⁹

הרמ"א הביא את דין של האביאס:

מכר לו כסף בחזקת צروف ונמצא בסף סיגים, המיקח קיים ומהוחרר לו האונאה.²⁰

הש"ר²¹ שואל מה ההבדל בין דין כסף צروف שנמצא בו סיגים, שהמייח קיים, לבין דין חיטים יפות ונמצא רעות, שהמייח בטל? אמן בספר באר היטב²² מביא בשם הראב"ן גרסה אחרת לדינו של האביאס ולפיו:

צروف ונמצא סיגים לוקח יכול לחזר בו, דעתן התם יפות ונמצא רעות לוקח יכול לחזר בו.²³

על פי גרסה זו אין הבדל בין הדינים, וממילא אין כל שאלה. בפתח תשובה²⁴ דין בשאלת הש"ר (לא תיקון גרסת הראב"ן), ובביא תירוץ בשם שו"ת ושב הכהן²⁵ שבכסף שנמצא בו סיגים הكونה יכול לקחת את הסיגים ולעשות מהנשאר כסף אלא שהמשקל יופחת, בעוד שבhitim שנמצא רעות לא ניתן לתקנם ולעשותם יפות.²⁶ גם במקרה שלפנינו לא ניתן לתקן את הסורה שנركבה, והרי זה כדי חיטים יפות ונמצא רעות שהЛОוח יכול לחזר בו ואינו משלם.

9. סורה המוועדת לשיווק

בנוסף לכך, במקרה שלפנינו הנתבעים אמנים קנו את הסורה, אך עשו זאת על מנת לשוווק אותה ברחבי הארץ, ולא לצריכה עצמית או מקומית. במקרה כזה כתוב הרמב"ם: כל הולך מחייב מיקח והודיעו שהוא מוליכו למדיינה פלונית למכוון שם, ולאחר שהוליכו לשם נמצא בו מום, אינו יכול לומר לו החזר לי מיקחי לבאן, אלא מהוחרר לו את הדמים והמורכט מטפל להביא מכוון או למכוון שם.²⁷

גם הראב"ד החולק על מקורו של הרמב"ם לדין זה, מסכים שהדין דין אמת. כך פסק גם בשו"ע,²⁸ והעיר בספר נתיבות המשפט²⁹ שגם ידוע שהקונה נהוג להוליך הסורה ישא

.18. מגיד משנה מכירה יז, א.

.19. שו"ת הרוי"ף קנג; רמב"ם מכירה טו, ו; שו"ת הרדב"ז א, שב; שולחן ערוך ח"מ רלב, ג.

.20. שולחן ערוך ח"מ רלב, ו. האביאס מובא במרדי בבא בתרא, תקסג.

.21. ש"ר רלב, א.

.22. באר היטב רלב, א.

.23. ראב"ן סימן קה.

.24. מהחוי תשובה ח"מ רלב, ב.

.25. שו"ת ושב הכהן סד.

.26. כך גם האריבו להסביר שו"ת מהרש"ט ח"מ, שפה; שו"ת בית יהודיה ח"מ, סז; מינה אפרים אונאה ג.

.27. רמב"ם מכירה טז, ג.

המורכ בהוצאות, אף אם לא הודיעו הקונה במדויק. בשווי"ת מהרשות²⁹ למד מכאן שהדיון ברמבי"ם הוא על הוחר הוצאות הדרך, אבל ברור הוא שהמייך בטל. אך גם בណזון דינן. אין ספק שבשל סגירת חברת הנتابעים למשך מספר ימים היה צריך ורצין מצד הנتابעים לשובם עם סחורה. סביר להניח שהם שמו את הסחורה שנטפה בדולבים במרקם, מתוך הנחה שכך היא תישמר טוב יותר, מאשר אם ישאירו אותה לא קטופה בחממה במשך ימים. זאת, למרות שנודע על בעיה עם הסחורה הזאת בעבר. העובדה שהנתבעים הניחו לאורך כל הדרך, עוד לפני שנסגרה החברה בצו, שהייתה ניתן לשווים את הסחורה, למרות הקשיים שנתגלו במהלך הגידול, אינה מחייבת אותם לרכוש את הסחורה אחר כך. וזה הדין של חיטים שהיו יפות (במהלך הגידול, ובעת הקטיף) ואחר כך נמצאו רעות (כשהיה צרי לשיווקם), שהקונה, ככלומר, הנتابעים, יכול לחזר בו.

10. פסק הדין

הסחורה נמצאה רואיה לשיווק כבר בכ"ג באיר תשנ"ח (1998.5.98), כל איזור בקטיפ מקוצר את ימיה של הסחורה. ולכן היה צריך לקטוף את הסחורה ולשמור אותה בקיורו. סחורה שנמצאה רואיה לשיווק ואחר כך נתגלה בה פגם שמקורו אצל המורכ ולא אצל הקונה – הקונה רשאי לבטל את המיקח. על כן דברי התובע נדחים, הנتابעים אינם צריכים לשלם תמורת הארגזים שנמצאו לא ראויים לשיווק.

ב. תביעה שנייה

בוררות נוספת התקיימה כהמשך לפסק הבוררות הקודם, והצדדים העלו טענות חדשות.

1. טענות התובע

התובע ביקש לעערר על פסק הבוררות שנזכר לעיל: חברת הנتابעים הייתה אמורה לפתח על החקלאים שירסתו כראוי ובנדרש. לאחר שלא עשו מלאכתם החברה נסגרה ולפיכך האחריות מוטלת על בעלי החברה. לאחר שכבר נטפה הסחורה, היא הוכנסה למקror בתוך Dolbis. כדי לאוורר את הסחורה אין להניח יותר משלוש שכבות. במרקם זה הינו 10-12 שכבות, לאחר שמדובר בדולבים גדולים, ולא אוורור בנדרש, הסחורה התקלקלה. בזמן הקטיף הסחורה הייתה נראהיה לשיווק. ואכן מלאוה הגידול מטעם הנتابעים אישר, שזמן הקטיף, מבחינה חייזנית הסחורה נראהיה תקינה, אך צין כי לא ניתן לדעת

28. שולחן עורך הו"מ רלב, בא.

29. נתיבות המשפט ביאורים רלב, י.

30. שו"ת מהרשי"ם הו"מ, שפה.

מה קורה בתוכה. לטענת התובע, הפגמים הפנימיים נוצרו בשל תנאי האחסון הלקויים במקרה.

2. טענות הנتابעים

האחריות על הריסוסים היא על המגדלים בלבד. אך גם הדווייר למגדלים במכותב שנשלח אליהם כשבועיים לפני שנסגרה החברה. החברה רק מתווכת בין החקלאים לסתוריהם. מערכ הבדיקות של החברה במהלך הגידול ובעת מיזנו מטרתו למנוע פגיעה בשיווק, אך אין לראות זאת כנטילת אחריות. נוסף על כן, לא ניתן לעקוב אישית אחר כל מגדל בלבד ולבדק אם הוא מרסס רפואי וכנדראש.

הנחה הנتابעים הייתה שאחסון בדולבים יהיה טוב יותר לסchorah שאמורה להיות במקרה שלושה ימים. ללא קירור, הסchorah הייתה נהרסה. אם הייתה בעיה בקירור, רק העלים החיצוניים היו נפגעים, ואילו כאן נתגלתה בעיה בעליים הפנימיים. מכאן שהבעיה בסchorah הייתה עוד לפני שהיא נתקפה. אין קשר בין עומס לריקבון פנימי.

כאמור, הבעיה הייתה כבר בעת הגידול. הנتابעים חשבו שניתן יהיה להתגבר על כן כשיורידו את העלים החיצוניים בעת המיןון. אז הסתבר שיש גם בעיה בעליים הפנימיים, והורדת העלים החיצוניים לא תסייע לכך. הבעיה היא בגידול, לא בקירור.

3. נושא הדיון ההלכתי

הדיון ההלכתי יעסוק בשאלות הבאות:

מעמדם ההלכתי של הנتابעים – מותוך או קונה?
מתי עברה הבעלות על הסchorah לידי הנتابעים?

4. מעמדם של הנتابעים – מותוכים או קונים?

בניגוד לנتابעים הרואים עצם כמתוכים בין המגדלים והערכנים, על פי הгадירה הנכונה הם אינם מוגדרים כך: מותוך הוא אדם המקשר באמצעות העברת מידע בין שניים אחרים, גם שברו ניתן לו בתמורה למידע שני הצדדים שבזכותו הגיעו שנייהם להתקשרות ישירה ביניהם. את הקניין, העסקה, השימוש וכיוצא בזה, עושים הצדדים ביניהם בלבד מעורבותו של המותוך. המותוך מוגדר בהלכה כשליח וההכללות הקשורות אליו הן הלכות שליחות. אך כתוב הרמב"ם: "הסרטור שליח הוא אלא שהוא נוטל שבר על שליחותו".³¹ וכן פסק גם בשולחן ערוך.³²

.31 רמב"ם שלוחין ב, ו. הכתף משנה מעין את הגמara בכתובות צח, א כמקור לרמב"ם.

.32 שולחן ערוך חר"מ קפה, א. אך כתבו גם שווית הגאנונים שערץ ערך ה, ל, שו"ת המבי"ט א, סא; שו"ת הריב"ש תעוז ועדת.

במקרה של פנינו הנتابעים אינם משמשים כמתוכנים, שהרי הם קונים סחורה מהמנגנים, ומוכרים אותה לסתור הירקות. כלפי המגדל, הנتابעים הם בגדר קונה, וככלפי סטור הירקות הם בגדר מוכר.³³

חשיבותו של מוכר על פי הדין וההלהה לדאג שלא יהיה שום מום במיוחך, לא רק מטעמי כדיות. אחריות זו כוללת, ללא ספק, הרחקת סכנות כגון חומרים רעלילים, שהרי "סכנותא חמירה מאיסורא", ולכן חיבת החברה להකפיד על האיכות של המוצרים בתחום זה. זו חיבה ברורה ופשוטה, ויש להניח שכך נעשה גם אם לא מעזין זאת על גבי עטיפת הסחורה, כפי שטען הנtabע בפנינו בבית הדין.

את האזהרה שנשלחה למגדלים בעניין זה כשבועיים לפני סגירת החברה, יש לראות לא רק כתועלת שיוקית, אלא כחובה מהותית בתור מוכרים. על הנتابעים לעשות כל שביכולתם כך שהסחורה תצא מתחת ידם ללא פגם. רק כאשר מדובר בפגם שלא ניתן היה לגלותו במהלך הגידול והמיון, הנtabעים יחשבו אונסים ופטורים.

כך גם ביחס לרמת הנסיבות המיוודת שעליה הנtabעים מצהירים בעטיפת הסחורה. גם כאן מוטלת האחריות על הנtabעים, למרות רישום שמו של הרב או הרבנות שנותנים את ההכשר. לסייעם, הדאגה והאחריות לתקינות המוצר על כל מרכיביו כלפי הרכבים, היא על הנtabעים.³⁴

כיוון שהntabעים מוגדרים בקונים והתובע בМОכר, יש לבדוק האם ומתי הסחורה עברה לבעלות הנtabעים.

5. האם הסחורה הייתה שייכת לנtabעים?

ראשית כל, צריך לברר האם ביום בו נסגרה החברה, הייתה הסחורה שייכת לנtabעים, ומכאן שסגירת החברה הייתה הסכמה עקרונית על שתילת חסה לטובה הנtabעים בתאריך נזכיר שבין הצדדים הייתה הסכמה עקרונית על שתילת חסה לטובה הנtabעים בתאריך מסוים, מתוך הנחה שהחסה תגדל ותהיה ראוייה לשיווק מספר שבועות לאחר מכן. החוקאי קיבל הנחה מהחברה בתחוםים שונים והוזמד לו מלאה מטעם החברה. הצדדים גם חתמו על חוזה מסוים, אם כי אין בו התייחסות לשאלת התחשה לבועלות

.33. אין לראות את הנtabע במקרה זה בספר, שבעוניינו נפסק שם לא ידע במום – שבע שבועות היסט ונפטר, מאחר שהרמב"ם (מכילה עז, יא) מגדיר, על פי הגمرا (בבא מציעא מב,ב), ספר כאחד "שלוחה מזה ומוכר לו והואינו משאה המיקח עמו ולא ידע במום זה". כך פסקו גם הטור והשולחן ערוך (חו"מ רלב, י"ח). בעוד שכן הנtabע משאה המיקח אכן עשה לו בדיקות, או כי מושך את הסחורה בשמו. על ההבדל בין מתווך, לבין ספר, עמד הסמ"ע (שם, לט). כמו כן, יש להגדיר את מעמדם של הסוכנים, שהסחורה עוברת אצלם בדרך מהntabעים לשוחרי הירקות, ולזמן במחויבותם לתקינות הסחורה. לא הארכנו בנזק זה וזה בשל חוסר נתונים, וזאת בשל העובדה שהוא לא מעוניינו של פסק-דין זה. אך כאמור בתחילת דברינו, גם נשוא זה יש להגדיר במידוק ולהעלות זאת על הכתב, כדי למנוע בעריר תקלות, אשר עלולות אף לנגע באיסורי תורה חמורים.

.34. ראה עוד: הרב אברהם כהן, "סחורה שנאשרה לשיווק", מוסף בהלהה – הלכות אונגה ומיקח טעות, בני ברק תשס"ב, עמ' רכא-רכה, דין על סחורה המכילה דגים שנאשרה לשיווק על ידי משרד הבריאות. לديث המשיב, את התביעה יש להפנות כלפי היובואן.

הנתבעים. גם בדיון שהתקיים בבית-הדין נחלקו הצדדים בשאלת מותי עוברת הבעלות. שאלתנו אפוא היא, האם החסה הייתה שייכת לנتابעים ביום בו נסגרה החברה בצו הרמב"ם כותב:

המייך אינו נקנה בדברים ואפילו העידו עליהם עדים. כיצד בית זה אני מוכר לך, אין זה אני מוכר לך, עבר זה אני מוכר לך, ופסקו הדברים וריצה הולך ואמר קניתי, וריצה המוכר ואמר מכרתי, ואמרו לעדים היו לנו עדים שמכר זה ושליך זה, הרי זה אינו כלום וכאיilo לא היו בינויהם דברים מעולם.³⁵

כר פסק גם השולחן עורך וכותב שנייהם יכולים לחזור בהם:

עד שיגמר המייך, כל דבר ודבר בראוילו, קרע לפיקניינו, ובעלי חיים לפי קניינו, ומטללים לפי קניינו. ולאחר שנגמר המייך כל אחד לפחות לפיקניינו, אין שום אחד מהם יכול לחזור בו, אפילו לא היו עדים בדבר.

קניין מתבצע בדבר ממשי, ולא באמצעות מילים.³⁶ כל הפעולות שביצעו הצדדים במרקחה שלפנינו, ובכלל זה החטימת חוותה, הם אינם בוגדר מעשה קניין, ולכן הנتابעים לא קנו את החסה מהתווע. לפיכך, החסה נשארה באוטה העת בעלות התווע, והוא הנושא בנזק שנגרם לחסה בתקופה זו. גם ההודרכה של המדריך החקלאי, שליח הנتابעים, אינה עשויה את הנتابעים לבעלים של החסה, לא מהלך הגידול ואף לא בסיום.

הטענה שאילולא נסגרה החברה, היו הנتابעים קונים את הסחורה בתאריך שנקבע, אינה משנה את הדיין, שהרי כל זמן שהנتابעים לא קנו את החסה, יכול כל צד לחזור בו. בפועל החברה קיבלה צו סגירה והייתה מנעה על פי החוק להמשיך בפעילותה ועל כן לא יכולה לקנות את הסחורה מהתווע, גם אם היה ברצונה לעשות כן.

יתר על כן, עד סמוך ליום בו נסגרה החברה לא ניתן היה להעביר את הבעלות הסחורה, מאחר שמדובר בגידולים, שמיום השתילה עד שלב מסוים הם בוגדר שלא בא לעולם", ולא ניתן להעביר בעלות על דבר שלא בא לעולם. כפי שנאמר בגמר:

המודרך פירות דקל לחברו – אמר רב הונא: עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו, משבאו לעולם אין יכול לחזור בו. ורב נחמן אמר: אף משבאו לעולם יכול לחזור בו.

³⁸

שורשה של המחלוקת בחלוקת תנאי, ולהלכה פסק הרמב"ם³⁹ כרב נחמן. כר פסק גם השולחן עורך.⁴⁰

.35. רמב"ם מכירה א, א.

.36. שולחן עורך ח"מ קפט, א.

.37. עיין עוד רמב"ם מכירה ה, יד; רשב"א בבא בתרא ג,א, ד"ה וכי רצוי; רא"ש כתובות ה, א. ברוח זו כתבו פוסקים נוספים.

.38. יבמות צג,א.

.39. רמב"ם מכירה כב, א-ב; ראה מגיד משנה שם.

.40. שולחן עורך ח"מ רט, ד. בטעם העניין שאין קניין חול על דבר שלא בא לעולם נאמרו סברות שונות, האם זהו מלחמת שאין לקניין על מה לחול או מלחמת חסרין בנסיבות דעת, ולא נאריך בהזאה. עיין עוד מחנה

6. האחריות על סחרה שהתקלקלה אצל הקונה

התובע טוען שהסחרה התקלקלה בזמן האחסון והקירור, בשל תנאי האחסון והקירור. לעומת זאת, הנتابים טוענים שבמינו ובדיקת הסתבר שהסחרה הייתה פגומה בפנים, והנוקשנים הוא בغالל איכות הסחרה ולא בשל תנאי האחסון.

השאלה העומדת בפניו היא, האם תנאי האחסון של הסחרה כפי שתוארו על ידי התובע, עלולים אכן לפגוע בסחרה, וכיידך להתייחס לדברי הנتاب שהסחרה כבר הייתה פגומה?

נושא הדיון הוא צורת האחסון בתוך הדולבים. התובע טוען שהנחתת 10-12 שכבות של חסוטה בתוך Dolbe גודל, מהוות עומס גדול מדי, החוסם את האוורור הנוצר לחסה, והורס אותה. אכן, בבירור נוסף שעשינו עם קלאים אחרים שמנגדלים חסה הסתבר שאף הם סוברים כך, והנוגג באזור הוא שמאחסנים את החסוטהadolbes קטנים.

יתכן שעצם העבודה שלא נהוג בדרך כלל לאחסן חסוטה בתוך Dolbe גדולים, מלמדת על כך שהדבר לא רצוי ולא טוב לסחרה. המלצותיהם של מומחים העוסקים בעניין, תואמות באופן כללי את המקובל והנוגג בין קלאים. מחד גיסא, יש להתייחס לדבריהם באשר לצורת האחסון בדולב ולענין נספחים בלבד בלבד, ולא בדבר מחייב ממשום בחינה או גורם כלשהו אחר; ומайдך גיסא, יש כמובן משקל רב להמלצותיהם. התובע גם טען שכבר בעת שאחסנו את הסחרה העיר על כך לנتابים, אך דבריו לא התקבלו.

ביחס לנזק שאירע אצל הקונה, המשנה קובעת:

המודרך יין לחבירו והחמיין (=המודרך) אינם חייב באחריותו.⁴¹

ובגמרא:

אמר ר' יוסי בר חנינא, לא שנ אלא בקנקנים דלוקח.⁴²

מסביר הרשב"ם,⁴³ הויאל וניתן לתלות את הקלוקל בכליו של הקונה יש לפטור את המודרך. מסתבר ש"כליו גרמו" כולל לא רק את הכלים עצמם, אלא גם את אופן האחסון בכלים. כך הסביר הרשב"ם⁴⁴ שיכול המודרך לתלות שהסחרה התקלקלה מכח העירוי שעירה הקונה את היין בקנקני המודרך לפחות נזק הקונה, הוא או פועליו.

הראב"ד ורבינו יונה,⁴⁵ שאלו מדוע נאמר דין זה בין דוווקא, והшибו שיין עמיד למשך זמן רב, ויכול להינוק רק על ידי מקרה, או מחמת הטלטל או מחמת ריח. לעומת זאת אחרים שלאחר זמן מה מרכיבים מאליהם.

41. אמרם הלכאות דבר שלא בא לעולם סימן ב, שدن בשאלת מאיזה שלב במהלך הגידול, הגידולים יוצאים מaddr "דבר שלא בא לעולם".

42. בבא בתרא צ'ב.

43. רשב"ם בבא בתרא צח,א.

44. סמ"ע רל, ז.

45. ראב"ד השגות על הריב"ף בבא בתרא מה,א; רבינו יונה בבא בתרא צח,א, ד"ה אמרה.

אך נראה שבמקרה שהփירות התקללו בשל העובדה שהם אוחסנו בצורה לא טובה, האחריות היא על הקונה. כאן יודו הראב"ד וריבינו יונה כי ניתן לטעון שכליו גרמו. גם מדברי הרמב"ם⁴⁶ שפסק-דין זה להלכה משמע שדין זה הוא גם בשכר, ולא רק בין, כפי שהסביר הכסף משנה.⁴⁷ בשווי משב דרב⁴⁸ מדמה הנצייב דין זה למקרה אחר של שינוי מזג אוויר ותנאי מקום, המשפיעים לשיליה על תnobת החלב של פרה, ופסק שם שהmóבר אינו חייב באחריות.

על כן, בשונה מהפסק-דין הקודם, אנו מקבלים את טענת הלוקח שנגרם נזק לסהורה, בשל צורת האחסון בדולבים במרקם.

7. אחריות הקונה בשואל

אף על פי שבמקרה שלפנינו נעשה קניין, יש להעיר שהויכוח בין הצדדים מי גרם לנזק שהתגלה בסחוורה נוגע לשלב המיין טרם הקניין. בשלב זה, אחריותו של הקונה כלפי הסחוורה היא כמו זו של שואל, שחייב אף באונשי החפש והנמצא אצלו. כך שניינו בוגרמא:

אמר שמואל הנוטל כליא מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידי חייב.⁴⁹

מסביר הרשב"ם: "לבודקה אם שלמה היה על מנת לקנותה".⁵⁰ התוספות⁵¹ כתובים שהבודק נחשב בשואל. כך כתבו גם הר"ן והרא"ש,⁵² וכן פסקו להלכה גם הרמב"ם,⁵³ והשולchan ערוק.⁵⁴

הנזק לחסה לא קרה באונס, והוא נגרם בשל צורת אחסון לא נכונה ולא טובה של הסחוורה על ידי פועל חברת הנتابעים.

יחד עם זאת, הוכרנו כבר שלדעת חלקאים אחרים, ריקבון זה לא יכול להתחווות אך ורק מאחסון בסחוורה זו או אחרת במרקם, וכנראה שנבע מפגם בסחוורה. ולדעת כולם אם המקרר עבר בצורה תקינה, הפגם הוא בסחוורה, ולא רק בצורת אחסונו בקיורו. גם אם בעית הקטיף החסה נמצאה רואיה לשיווק, קורה שמחלה או פגם מסוים אחר מתגלת רק אחר כך, ולא בשעת הקטיף.

גם מלולה הגידול מטעם חברות הנتابעים, שהuid בעניין גם על פי בקשה התובע, טען, שאכן מבחינה חיצונית החסה הייתה נראית תקינה, אך לא ניתן לדעת מה קורה בתוכה. במהלך המיין נמצאו פגמים בתוכה. לו הריקבון היה נגרם רק בשל העומס ותנאי האחסון,

.46. רמב"ם מכירה ז, ג.

.47. כסף משנה שם.

.48. שו"ת משב דבר חלק ג, יט.

.49. בבא בתרא פ"ב.

.50. רשב"ם שם, ד"ה לבקרה.

.51.תוספות שם, ד"ה הלוקח.

.52. ר"ץ נדרים לא, א. רא"ש שם.

.53. רמב"ם מכירה ד, יד.

.54. שולchan ערוק ח"מ ר, יא.

או הנזק היה צריך להיות גדול יותר בהשאלה שהיתה בשכבות התתונות, מהשכבות העליונות.

בעניין זה כבר הארכנו בפסק הדין הראשון, ומסקנתנו שם הייתה שם טחרה נמצאה ראוייה לשיווק ואחר כך נתגלה בה פגם שמקורו אצל המוכר ולא אצל הלווחה, הלווחה רשאי לבטל את המיקח.

8. החובה לפשר

הבעיה העומדת לפניינו היא, שמהד גיסא, למורת טענות התובע, נראה שבכל זאת, הייתה בעיה בסחורה עצמה. מאידך גיסא, צורת האחסון הלקויה בדולבים הזיקה אף היא לסחורה. קשה מאוד לקבוע באיזו מידה השפיע כל גורם על התוצאה, שرك חמישית מהסחורה נמצאה ראויים לשיווק.

כל צד טוען שמקור הבעיה נמצא אצל חברי: התובע מצביע על צורת האחסון הלקויה אצל הנتبבע, ואילו התובע מצביע על איוכות הסחורה שהיהיה בעייתית. כל צד נשען בדבריו על השערות לא מוחלטות, והממלצות של חקלאים אחרים. לפיכך, נראה לחברו כאן שני הדברים גם יחד, וגרמו לתוצאה זו. וכאמור קשה מאוד להחליט בבירור מה הגורם העיקרי לכך, שחלק ניכר של הסחורה נמצא בלתי ראוי לשיווק.

במקרה שכזה שבו אין אנו יכולים לברר את הנתונים עד תום, علينا לעשות פשרה, כדברי הרא"ש:

כיוון שבא דין לפני הדיין והוא אינו יכול לברר הדבר, איןנו רשאי למשוך ידו מן הדיין ויריבו בעלי הדיינים זה עם זה, וככתוב 'אמת ושלום שפטו בשעריכם', כי על ידי המשפט בא שלום לעולם, ולכן נתנו כח לדון ולשופט ולעשות מה שירצה אף ללא טעם כדי לתת שלום בעולם. ולכן נתנו חכמים רשות לדין לפ██וק לפי ראות עיניו במקומות שאין הדבר יכול להתרבר בראיות ובעדויות, פעמים באומד הדעת, ופעמים

כפי שיראה הדיין ללא טעם ובלא ראייה ובלא אומד הדעת, ומפעם על דרך פשרה.⁵⁵

דברי הרא"ש נפסקו בשולחן ערוף:

יש כוח לדין לעשות דין כעין הפשרה, במקומות שאין הדיין יכול להתרבר, ואיןנו רשאי להוציא הדיין חלק מתחת ידו ללא גמר.⁵⁶

הטמ"ע⁵⁷ מפרש שכונת הרא"ש בסוף דבריו לומר, שבמקרה שהדיין לא יכול להתרבר ויש לעשות פשרה, ניתן לעשות את הפשרה אף בעל כורחם של הצדדים.⁵⁸

.55. שווית הרא"ש קז, ג.

.56. שולחן ערוף חותם יב, ה.

.57. סמ"ע יב, יב.

.58. בהלכה זו ובביאורה עוסקו רבים וניצין לשווית קול מבשר א, נ שדן במקור דברי הרא"ש, ולדברי הרא"ה קוק בשווית אורח משפט א.

על 'דין בעין השרה' האמור כאן, כותב שו"ת שבות יעקב⁵⁹ שעד שלישי זהה פשרה קרובה לדין. הפתחי תשובה⁶⁰ מציין שאין זה סכום מוחלט וקבוע, אך כבר נহוג במקרים רבים, בהם עושים פשרה, שמקצים עד שלישי.⁶¹

9. סיכום

- א. ככל הנראה הייתה בעיה בסchorah עצמה.
- ב. צורת האחסון הלקוייה בדולבים הזיקה אף היא לchèroha.
- ג. קשה מאוד לקבוע באיזו מידה השפייע כל גורם על התוצאה, שכן חמישית מהchèroha נמצאה ראוייה לשיווק.
- ד. לאור זאת אנו פוסקים פשרה בין הצדדים, ועל הנתביים לפצות את התובע בשליש מסכום תביעתו, כנהוג במקרים כאלו.

.59. שו"ת שבות יעקב א, כת; ג, קמד.

.60. הפתחי תשובה חור"מ יב, ג.

.61. דוגמאות לדבר בשו"ת ציץ אליעזר י, מ; שם נב; שו"ת אגרות משה יו"ד חלק א, קמב, ועוד.

